

2023-11-15

Arbetsmarknadsdepartementet
103 33 Stockholm

Håkan Gustavsson
08-782 91 09
hakan.gustavsson@tco.se

Etablering för fler – jämställda möjligheter till integration

SOU 2023:24

TCO har beretts tillfälle att yttra sig över delbetänkande från utredningen *Förbättrade arbetsmarknadsetablering för utrikes födda kvinnor* och lämnar följande synpunkter.

Inledning

Utrikes födda har varit avgörande för arbetskraftsförsörjningen under lång tid. De har stått för den största delen av ökningen av antalet sysselsatta och därmed bidragit till att både näringsliv och offentliga verksamheter kunnat rekrytera. De har även bidragit till att de yrkesverksamma fått fler kollegor på arbetsplatserna, vilket är viktigt för arbetsmiljön.

Arbetsgivarna har stora behov av arbetskraft och om Sverige ska ligga i framkant när det gäller tillväxt och välfärd måste fler jobba. Statistikmyndigheten SCB räknar med en fortsatt befolkningstillväxt under kommande år och utrikes födda väntas svara för huvuddelen av ökningen även framöver.¹ Detta innebär att utrikes födda både har varit och fortsätter att vara avgörande för arbetskraftsförsörjningen.

Ännu fler utrikes födda behöver dock gå till jobbet för att försörja sig, ingå i ett sammanhang och bidra till samhället. Detta gäller särskilt utrikes födda kvinnor. För TCO är det därför viktigt med insatser som påskyndar utrikes föddas etablering på arbetsmarknaden och leder till att ännu fler kan få ett jobb att gå till.

Att utrikes födda kvinnor ges lika goda förutsättningar som utrikes födda män att etablera sig på den svenska arbetsmarknaden är även en viktig pusselbit för att Sverige ska kunna nå det jämställdhetspolitiska målet och delmålet om ekonomisk jämställdhet.

Ökad jämställdhet och mångfald berikar således arbetslivet och är nödvändigt för ett framgångsrikt samhälle. TCO anser att utredningens förslag går i rätt riktning och är positiv till den ambitionsförhöjning som föreslås.

---

¹ Källa: SCB, Sveriges framtida befolkning 2023–2070, Demografiska rapporter 2023:2.

TCO:s synpunkter på utredningens förslag

7.2 Fler nyanlända har behov av särskilda etableringsinsatser

TCO delar utredningens bedömning att målgruppen för etableringslagen bör utvidgas. Även nyanlända kvinnor och män som invandrar av familjescäl bör således ges möjlighet till ett sammanhållet stöd för etableringen i arbets- och samhällslivet. Arbetsgivarna i Sverige har stora behov av arbetskraft och om Sverige ska ligga i framkant när det gäller tillväxt och välfärd måste fler jobba. Att utvidga målgruppen stärker individernas möjligheter att komma in den svenska arbetsmarknaden samtidigt som arbetsgivarnas behov av arbetskraft lättare kan tillgodoses.

TCO delar dock inte helt utredningens bedömning att familjemedlemmar till en utlänning som har beviljats uppehållstillstånd för studier inte bör omfattas av etableringslagen. TCO ser fördelar med att även familjemedlemmar till forskarstuderande kan ingå i den föreslagna utvidgade målgruppen. Även om detta kräver ytterligare lagändringar vore det sannolikt till gagn för Sverige om fler forskarstuderande kunde stanna i landet efter avslutad forskarutbildning. En ytterligare utvidgning av målgruppen för etableringslagen skulle sannolikt underlätta detta.

7.3 Nyanlända som ska kunna anvisas till etableringsprogrammet

TCO tillstyrker utredningens förslag att etableringslagen också ska gälla för nyanlända invandrare i åldern 20–66 år, som är folkbokförda i en kommun och har beviljats uppehållstillstånd eller uppehållskort som familjemedlem eller anhörig med anknytning till en person som är bosatt i Sverige. Samma gäller förslaget att bestämmelser om vilka nyanlända, utifrån grund för uppehållstillstånd, som ska ingå i den utvidgade målgruppen för etableringsprogrammet ska tas in i etableringslagen.

TCO tillstyrker även förslaget att lagen också ska gälla under tid för prövning av ansökan om ett nytt eller fortsatt uppehållstillstånd eller uppehållskort, om ansökan gjorts inom giltighetstiden för det tidigare uppehållstillståndet eller uppehållskortet. Samma gäller förslaget att lagen ska gälla tills beslutet, vid ett avslag, har fått laga kraft.

TCO delar utredningens bedömning att unga nyanlända (under 20 år) som går i gymnasieskola inte bör ingå i den utvidgade målgruppen. Dessa bör, precis som utredningen redogör för, i stället fullfölja sin utbildning. Vidare delar TCO även utredningens bedömning att de närmare förutsättningarna för om personer i den utvidgade målgruppen ska erbjudas etableringsinsatser samt deras innehåll och omfattning bör vara desamma som för nuvarande målgrupp. Samma gäller bedömningen att Arbetsförmedlingen ska bedöma om det är

arbetsmarknadspolitiskt motiverat att en arbetssökande som omfattas av den utvidgade målgruppen ska anvisas till etableringsprogrammet.

7.4.2 Information i samband med beslut om uppehållstillstånd

TCO tillstyrker utredningens förslag att det införs en skyldighet för Migrationsverket att informera utlänningar som första gången beviljas uppehållstillstånd eller uppehållskort på någon av de grunder som anges i etableringslagen. Informationen ska avse vilka insatser för att underlätta och påskynda etableringen i arbets- och samhällslivet som kan erbjudas nyanlända invandrare.

7.4.3 Information i samband med folkbokföringen

TCO delar utredningens bedömning att Arbetsförmedlingen bör säkerställa att information om vilka insatser för att underlätta och påskynda etableringen i arbets- och samhällslivet som kan erbjudas nyanlända invandrare ges vid Statens servicecenter i samband med folkbokföringen.

7.4.4 Kommunerna ska nå, erbjuda och motivera till deltagande i sfi och samhällsorientering

TCO delar utredningens bedömning att kommunernas ansvar för att nå, erbjuda och motivera nyanlända till deltagande i sfi och samhällsorientering behöver förtydligas. Samma gäller bedömningen att information till nyanlända om sfi och samhällsorientering bör ges i samband med att en person bosätter sig och folkbokförs första gången i en kommun.

7.4.5 Kommunernas ansvar bör framgå av etableringslagen

TCO tillstyrker utredningens förslag att en bestämmelse som upplyser om kommuners ansvar för att erbjuda och aktivt verka för att nå nyanlända invandrare i kommunen och motivera dem att delta i samhällsorientering och i kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare bör tas in i etableringslagen.

7.4.6 Enhetlig myndighetsinformation ska tas fram

TCO delar utredningens bedömning att Arbetsförmedlingen bör få i uppdrag att i samverkan med Migrationsverket, länsstyrelserna samt Sveriges Kommuner och Regioner ta fram gemensam information till nyanlända om det svenska samhällets förväntningar och krav på del-

tagande i arbets- och samhällslivet samt möjligheter till stöd för etableringen.

TCO delar även utredningens övriga bedömningar avseende innehåll och tillgängliggörande av informationen men vill samtidigt understryka vikten av att informationen både är målgruppsanpassad och finns tillgänglig på flera språk.

7.5 Ersättning för den som deltar i etableringsprogrammet

TCO instämmer att i att nyanlända i den utvidgade målgruppen som deltar i etableringsprogrammet på heltid ska erhålla etableringsersättning. TCO avstyrker dock utredningens förslag att ersättningen endast ska uppgå till 168 kronor per dag samt att etableringstillägg inte ska lämnas. TCO ser inga hållbara argument till att den här gruppen ska erhålla en lägre ersättning än övriga deltagare i etableringsprogrammet, utan anser att ersättningen borde vara på samma nivå. Givet att den utvidgade målgruppen till största delen består av kvinnor och den nuvarande målgruppen domineras av män innebär förslaget om lägre ersättning för den utvidgade målgruppen att ersättningssystemet får ett systematiskt ojämnt utfall. Ett sådant upplägg ligger inte i linje med det överenskomna jämställdhetspolitiska målet och är inte något som ett modernt och jämställt samhälle bör införa.

7.6.1 Justering av målgruppen för samhällsorientering

TCO tillstyrker utredningens förslag att lagen om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare ska gälla även för familjemedlem till en utlänning som har beviljats uppehållstillstånd för näringsverksamhet.

7.6.2 Omklassning av vissa anhöriga till flyktingar i etableringslagen

TCO tillstyrker utredningens förslag att anhöriga till flyktingar och andra skyddsbehövande som ansöker om uppehållstillstånd senare än tre månader efter det att anknytningspersonen först togs emot i en kommun ska tillhöra den utvidgade målgruppen enligt etableringslagen. Samma gäller förslaget att tidsgränsen inom vilken ansökan ska ha gjorts i stället ska vara två år om anknytningspersonen är ett barn.

7.6.3 Justering av målgruppen för särskild ersättning till kommuner och regioner

TCO tillstyrker utredningens förslag att ersättning till kommuner och regioner enligt förordningen om statlig ersättning för insatser för vissa utlänningar inte ska lämnas för anhöriga till flyktingar och andra skyddsbehövande som ansöker om uppehållstillstånd senare än tre månader efter det att anknytningspersonen har beviljats uppehållstillstånd som flykting eller skyddsbehövande. Om anknytningspersonen är ett barn ska dock den tidsgräns inom vilken ansökan ska ha gjorts i stället vara två år.

TCO delar utredningens bedömning att kommunerna bör tillföras ersättning för vissa kostnader för sfi, samhällsorientering och vuxenutbildning genom en generell höjning av schablonersättningen för anhöriga till flyktingar och andra skyddsbehövande som omklassas.

7.7 Uppföljning av reformen

TCO delar utredningens bedömning att Statskontoret bör få i uppdrag att följa upp hur berörda myndigheter når ut med information till nyanlända om förväntningar och möjligheter att delta i etableringsinsatser, sfi och samhällsorientering.

Samma gäller bedömningen att Statskontoret även bör få i uppdrag att analysera i vilken utsträckning den utvidgade målgruppen för etableringsinsatser deltar i programmet.

8.5.1 Kommunernas ansvar förtydligas

TCO tillstyrker utredningens förslag att kommunerna får skyldighet att löpande under året hålla sig informerade om vilka nyanlända invandrare som folkbokförs i kommunen.

8.5.2 Uppgiftsskyldighet mellan Migrationsverket och kommuner

TCO tillstyrker utredningens förslag att Migrationsverket på begäran av en kommun ska lämna uppgift om en person har beviljats uppehållstillstånd på någon av de grunder som anges i lagen om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare.

9.2.1 Alla som skrivs in i etableringsprogrammet bör få en fördjupad kartläggning

TCO tillstyrker utredningens förslag att Arbetsförmedlingens kartläggning av nyanlända under den första tiden i etableringsprogrammet ska vara fördjupad och visa vilka aktiviteter den nyanlände behö-

ver för att kunna förkorta vägen till arbete eller utbildning. Samma gäller förslaget att Arbetsförmedlingen ska lämna det stöd som den nyanlände behöver för att kunna uppfylla det som framgår av den individuella handlingsplanen.

9.2.2 Ökad träffsäkerhet i bedömningen om utbildningsplikt

TCO tillstyrker utredningens förslag att en nyanländ får anvisas till utbildningsplikt först efter det att en fördjupad kartläggning har gjorts. Utredningen beskriver tydligt att Arbetsförmedlingen inte erbjuder kvinnor och män ett likvärdigt stöd avseende arbetsmarknadsinsatser, även vid jämförbar utbildningsbakgrund. Detta är oacceptabelt ur ett jämställdhetsperspektiv och TCO delar uppfattningen att denna skillnad bidrar till att kvinnor övergår till arbete i lägre grad än män.

9.2.3 Individuella slutmål bör tas in i handlingsplanen

TCO tillstyrker utredningens förslag att den individuella handlingsplanen ska innehålla slutmål för den nyanländes deltagande i programmet.

9.2.4 Etableringsinsatserna ska påbörjas så snabbt som möjligt

TCO tillstyrker utredningens förslag att sfi, samhällsorientering och arbetsförberedande insatser inom etableringsprogrammet ska påbörjas så snart som möjligt efter det att en individuell handlingsplan har upprättats. Samma gäller utredningens bedömning att etableringsinsatserna så långt som möjligt bör pågå parallellt för att påskynda etableringen.

9.2.5 Arbetsförmedlingen bör följa upp individens progression

TCO delar utredningens bedömning att Arbetsförmedlingen bör ges i uppdrag att ta fram indikatorer som visar den nyanlände individens progression mot arbete eller studier.

9.3.1 Förlängd tid kan bidra till en långsiktigt hållbar arbetsmarknads-etablering

TCO delar utredningens bedömning att det bör införas en möjlighet till förlängd tid med etableringsinsatser.

9.3.2 Tiden med etableringsinsatser ska vara individuell

TCO tillstyrker utredningens förslag att det förtydligas att etableringsinsatserna får omfatta motsvarande högst 24 månader på heltid.

9.3.3 Tiden med insatser ska kunna förlängas med högst tolv månader

TCO tillstyrker utredningens förslag att tiden med etableringsinsatser ska få förlängas med ytterligare högst tolv månader för nyanlända som sedan tidigare saknar utbildning på gymnasial nivå. Samma gäller förslaget att ramtiden för insatser för den som får förlängd tid även ska få förlängas med motsvarande tid.

TCO vill samtidigt understryka vikten av att också de insatser som erbjuds övriga i den utvidgade målgruppen, efter fullföljd tid i etableringsprogrammet, är meningsfulla, anpassade efter deltagarnas behov och håller en hög kvalitet.

9.4.1 Föräldralediga bör ges likvärdiga möjligheter till etableringsinsatser

TCO instämmer i att det vid beräkningen av den tid som den nyanlände får ta del av insatser (ramtiden) ska bortses från tid som den nyanlände har varit förhindrad att delta på grund av vård av eget barn som är under 18 månader (överhoppningsbar tid). TCO anser dock att den överhoppningsbara tiden kan tillåtas vara längre än utredningens förslag om två år. Det ligger både i individens och samhällets intresse att även utrikes födda kvinnor i fertil ålder lyckas med att etablera sig på den svenska arbetsmarknaden varför längre överhoppningsbar tid bör tillåtas. Om 36 månader överhoppningsbar tid tillåts ges kvinnan möjlighet att vara föräldraledig med två barn under tiden hon tar del av etableringsinsatser. Eventuellt kan regelverket utformas så att den överhoppningsbara tiden får uppgå till högst 18 månader per barn för maximalt två barn per förälder.

9.4.2 Information inför och under föräldraledighet

TCO delar utredningens bedömning att Arbetsförmedlingen, inför utskrivning från etableringsprogrammet på grund av föräldraledighet, bör informera om möjligheten att studera sfi under föräldraledigheten.

Samma gäller bedömningen att utgångspunkten bör vara att den som skrivs ut från etableringsprogrammet på grund av föräldraledighet kan vara fortsatt inskriven hos Arbetsförmedlingen. TCO delar även bedömningen att den som skrivits ut från etableringsprogrammet på

grund av föräldraledighet inom tolv månader efter utskrivningen bör erbjudas en möjlighet att återinträda i programmet.

TCO föreslår att Arbetsförmedlingen även bör hålla löpande kontakt med de föräldralediga som väljer att fortsätta vara inskrivna på Arbetsförmedlingen under sin ledighet. Genom att upprätthålla kontakten även under föräldraledigheten bör förutsättningarna för dem att etablera sig på arbetsmarknaden efter ledigheten förbättras ytterligare.

9.4.3 Öppen förskola med språkträning och studie- och yrkesvägledning för föräldralediga

TCO delar utredningens bedömning att Skolverket bör få i uppdrag att besluta om och fördela statsbidrag till den kommunala vuxenutbildningen för att bedriva verksamhet i öppen förskola där nyanlända föräldrar ges möjlighet till språkträning och studie- och yrkesvägledning.

TCO instämmer således i bedömningen att det är angeläget att nyanlända föräldrar ges möjlighet att delta dessa aktiviteter även under tid som föräldraledig. De verksamheter som idag ges stöd genom utvecklingsmedel bör därför få en mer långsiktig finansiering. Eftersom öppen förskola inte är en obligatorisk verksamhet för kommunerna kan ett statsbidrag vara en rimlig lösning även om riktade statsbidrag i huvudsak bör undvikas. Det är då angeläget att ansökningsförfarande inte är komplicerat, liksom att möjligheten till lokal utformning är stor.

9.5 Samverkan för nyanländas etablering

TCO delar utredningens bedömning att Arbetsförmedlingen behöver säkerställa att resurser och kompetens finns på plats i myndigheten för att samverka med andra aktörer och samordna etableringsinsatserna på både strategisk och operativ nivå.

Therese Svanström
Ordförande

Håkan Gustavsson
Utredare

Åsa Forsell
Utredare